

Fehér Béla

Banánliget

– Részlet –

Banánliget című regényemet 2018-ban írtam a fiókomnak, aztán a barátaim rábeszélésére mégis kiadóhoz vittem. A kiadó azonban nem sok jót mondott róla. Visszadugtam a fiókba, most is ott van. Amúgy a *Jelenetek egy vakondűző életéből* című regényem ikertestvérének készült (ugyanazzal a flashback technikával), annak egy másik szálát bontja ki. A rendszerváltozás „előestéjén” játszódik, a belső elhárítás két alkalmazottjáról szól, akiket a Banánliget fedőnevű konspirált lakásba vezényelnek.

Heller Albertnek hívták az aljas kis pingálót, aki hónapokig tartotta izgalomban a belső elhárítást, de végül elkapták. Az éjszaka közepén csaptak le rá. Tetten érték, amikor a Barátság parkban felállított Lenin-szobor talapzatára ezt mázolta fel magasfényű akrilfestékkel: A VILÁG SZARKUPACA! Bilincsbe verve előállították, órákig vallatták, de semmit nem tudtak kiszedni belőle, minden kérdést azzal hárított el, hogy sajnos nem segíthet, köti a titoktartás, de bátran hívják fel telefonon Leonyid Iljics Brezsnyev szovjet cár atyuska elvtársat, ő majd mindent megmagyaráz, annak ellenére, hogy már meghalt. Erre kapott egy akkora fülest, hogy feldőlt a székekkel együtt, eleredt az orra vére. Elkészült a legrosszabbra, de a legrosszabb elmaradt. Nem próbálták a szokásos módszerekkel megtörni, egyik percről a másikra szívélyesek és megértők lettek, beismerték, hogy összetévesztették valakivel. Kávét és sonkás szendvicset kapott, elnézést kértek tőle a zaklatásért, aztán elengedték. Hiába, a politikai rendőrség nem megy a szomszédba egy kis ravaszságért! Arra gondoltak, hogy megfigyelik Heller Albert minden lépését, még az orrára szálló legyeket is lenyomozzák, így próbálják felgöngyölíteni az ellenséges hálózatot, mert a napnál világosabb, hogy a társadalmi rend megdöntésére szövetkezett veszélyes és bizonyára külföldről pénzelt hálózat működik a háttérben.

A nyomozásnak ebben a szakaszában derült ki – akkor is a III/III-B-nek, azaz a kulturális elhárító osztálynak jutott az eszébe –, hogy a Heller lakásával szemközti bérház harmadik emeletén, a Drót utca 52. szám alatt található a belsőreakció elhárítás egyik konspirált, Banánliget fedőnevű lakása, amit addig soha nem használtak. Most viszont kapóra jött. Huszonnégy órán belül beköltöztettek két ügynököt, Piricske Tamást és Téli Pált, akik addig a vásárcsarnok női vécéjében időről időre felbukkanó, uszító tartalmú röpcédulák

„Eddigi életemet betűk között töltöttem” – vallja a Príma-díjas író, akinek mondatokká álló jeles betűi most hozzánk érkeztek el. Májusi összeállításunk azért jelenik meg a következő hónapban, hogy a június elsején hetvenéves szerzőt a kerek évforduló beteltével köszöntsük? Azért is. Kísérje alkotói derű további esztendeiben – kívánjuk. (A szerk.)

terjesztőjét próbálták lefűlelni. Ez úgy történt, hogy a szomszédos férfimosdót a titkosszolgálat lezárta, a technikusok két méter magasan megfűrták a falat, és a Piricske–Téli páros egy létra tetejéről váltott műszakban kukkolta a túoldalalt, hátha felbukkan a röpcédulás. Ezt kellett félbehagyniuk a még fontosabb megbízásért.

A Belügyminisztériumot éppen akkoriban látták el új technikával, így a konspirált lakást elfoglaló páros megkapta a Leica csúcsmodelljét, a Roxrebel fotótávcsövet, amely a nap huszonnégy órájában Heller Albert túoldalali lakásának ablakaira szegeződött. A megfigyelők eseménynaplót vezettek, minden gyanús mozzanatot feljegyeztek, a Heller otthonában megforduló idegeneket pedig lefotózták a Roxrebellel. Az elmúlt huszonnégy óráról szóló jelentést minden délelőtt átadták a futárnak. A megfigyelési adatokat a csoportfőnökség szakértői értékelték ki.

A konspirált lakás ajtaján ez a gravírozott névtábla állt: DR. PÁVAI BÉLA. Akkoriban a város összes konspirált lakása Dr. Pávai Béla neve alatt futott, azonban az állambiztonsági főcsoportfőnökség belső használatra minden lakásnak fedőnevet adott, hogy könnyen meg lehessen őket különböztetni. Volt például Malom, Tánciskola, Madárház. A Drót utca 52. III. emelet 2. a Banánliget nevet kapta a keresztségben. De mit tesz a véletlen! Egy nyomdai gépmester véletlenül kiszűrt hármat a sok Pávai Bélából. A társasházban, ahol az elvált felesége élt, lakott egy Pávai, aztán amikor egy kollégájától használt televíziót vásárolt, annak a házában is, végül harmadszor is belebotlott, amikor a megőzvegyült féltestvérét kereste fel, hogy részvétét nyilvánítsa. Ennyi Pávai Béla, és mind doktorált ember, teljesen egyforma sárgaréz névtáblával! Ha ez nem gyanús, akkor mi? A gépmester bejelentést tett a rendőrségen, cetlire írva vitte magával a Pávai Bélák lakcímét. Megköszönték az éberségét, kezet ráztak vele, megnyugtatták, hogy majd jelentkeznek, ha lesz kérdésük. Két nap múlva a gépmesternek nyoma veszett, soha nem került elő, ellenben az összes Dr. Pávai Béla névtábla a helyén maradt.

Piricske Tamás és Téli Pál 1988. január 16-án foglalta el a másfél szobás konspirált lakást. Az előző napon berendelték őket a csoportfőnökségre, a köpcös méregzsák, Porzsolt őrnagy tartott nekik eligazítást a bőrgarnitúrával berendezett irodájában. Alig ültek le, befutott a jelentés, miszerint a homosze-xuálisok országos egyesületet alakítottak. Ez meglehetősen felzaklatta az őrnagyot. Vörös nyakkal csapkodta az íróasztalát, hogy nincs neki elég baja, most még a buzikat is figyeltetnie kell, de nagyon reméli, hogy a farkukkal lesznek elfoglalva, nem az ellenforradalmi szervezkedéssel.

Ránézett a két ügynökre.

– Ha már itt tartunk, remélem, maguk nem buzeránsok.

– Jelentem, dehogya – vágta rá Piricske, a társa pedig egyetértően rázta a fejét.

– Csak mert pillanatnyilag nincs másik két emberem a Heller-ügyre.

Aggasztóan puritánnak találták a konspirált lakást. A fürdőszoba ajtajára kifüggesztett leltáron csak bútorok szerepeltek, abból se sok. Még ágyneműt sem kaptak, gázolajszagú pokróccal takaróztak, de hát nem üdülni küldték őket oda. A konyhát nem szerelték fel, sehol egy edény vagy tányér. Amikor bekapcsolták az első generációs Lehel hűtőszekrényt, kivágta a biztosítékot,

de amúgy sem volt mit beletenni. Még szerencse, hogy Piricske aktatáskájában megmaradt az előző napon vásárolt rántott húsos zsemle, első este testvériesen elosztották. A szekrény tetején talált kristályvázából ittak rá vizet.

Piricske Jolán 1945-ben, leányanyaként szült egy kisfiút, Tomikát, aki a háború után csak púp lett a hátán, beadta a Vörös keresztbe. Persze szégyellte, hogy megszabadult a gyerektől, azt híresztelte, hogy a kisfiát a város ostroma idején magával vitte az óvóhelyre, de miután lefújták a légítamadást, és az utcára tódultak a pincéből, Tomikának nyoma veszett. Sírdogált is hozzá, hogy hitelesebb legyen. Mindenki azt tanácsolta, ne kutasson a gyerek után, elvitték az oroszok Szibériába, ott majd felnevelik és egész életében az ólomhányában dolgoztatják, de ha szerencséje van, gályarab lesz a Dnyeperen.

Tomika a Vörös keresztől nevelőszülőkhöz került. Műszerésznek taníttatták, technikumban érettségizett, a Kompozit Műpapír Gyárban helyezkedett el, ott lépett be a kommunista pártba. A nevelőszülők tizennyolc éves korában átadtak neki ötvenezer forintot és elküldték a háztól, akkor mondták meg neki, kicsoda is valójában. Tomika megértette, hogy ami addig vele történt, abból semmi nem igaz, még csak nem is Rothkugel a neve, hanem Piricske. Ezt szokta meg a legnehezebben.

Piricske Jolán hosszú évekre szem elől tévesztette Tomikát. Mire ismét rátalált, a fia már operatív tisztként munkálkodott a BM III/III-1 kötelékében, vagyis az egyházi reakció felszámolásán fáradozott. Piricske Jolán minden évben írt neki néhány névtelen levelet, ezekben megvallotta, hogy Tomikánál szebb kisfiút sohase látott, a szívéből kiszakadt egy darab, amikor le kellett mondania róla. Soha nem bocsájtja meg magának, amiért eltaszította magától. Máskor tudatta a fiával, hogy hosszú fekete hajjal született, mindenki a csodájára járt, még az orosz tiszt is rámosolyogtak, babkonzervvel ajándékozták meg. Azt is megírta, hogy az édesapját ne keresse, tetves katonaszökevény volt, ráadásul családos ember, de ez csak Tomika fogantatása után derült ki.

Az írásos elkövetőket felderítő osztály gőzerővel kutatott a névtelen levelek feladója után, azt hitték, provokátorral van dolguk.

Ekkor történt, hogy Piricske Tamás begolyózott.

Egy novemberi reggelen javaslatot nyújtott be a pártközpontnak, miszerint el kellene törölni az idejétmúlt „elvtárs” megszólítást, helyette a „lyuksógor” bevezetését indítványozta. „Jó reggelt, lyuksógor! Egészségedre, lyuksógor! Iszunk egy korsó sört, lyuksógor? Ó, milyen csinos ma, lyuksógornő! Ugye, milyen testvériesen hangzik? Ízlelgessék, forgassák a nyelvük hegyén! Meggyőződés, azok is szívesen használnák, akik nem mindenben értenek egyet a kommunizmus nagyszabású célkitűzéseivel” – állt a javaslatban.

Piricske Tamást kényszergyógykezelésben részesítették, utána három hónapot töltött szanatóriumban. Ennyi elég volt, meggyógyult, egyenesbe jött, bocsánatkérő levelekkel árasztotta el a központi bizottság tagjait. Meg is lett az eredménye, a lyuksógorok nem engedték el a kezét. A pártgarázsba helyezték kocsimosónak, de a munkája mellett szakszerű hangulatjelentésekkel bombázta a III/III-as csoportfőnökséget, meg is lett az eredménye, a pártgarázs vezetőjét és két diszpecserét letartóztatták, Piricskét pedig visszahelyezték a régi

munkahelyére. Sírós képű, hiányos fogazatú, pókhasú ember vált belőle, a bal szemével enyhén tikkelt, de mint az egyházi reakció elleni küzdelem harcosa, ekkor élte fénykorát.

Az írásos elkövetőket felderítő osztály már régen tudta, ki a névtelen levelek feladója, de csak akkor mondták meg neki, amikor az édesanyja meghalt, sőt, már el is temették. Piricske Jolán mindenét Tomikára hagyta, ő pedig mindentől meg akart szabadulni, ami a számára teljesen ismeretlen múltjához kötötte. Rögtön eladta az édesanyja lakását. Meg se kellett hirdetni, a Piricske Jolán fölött lakó, Derégán nevű fogorvos rögtön lecsapott rá. Nem is akart alkudni a vételárból, annyira örült, hogy csigalépcsővel kötheti össze a két lakást.

– Jól ismerte a mamámat? – kérdezte tőle Tomika.

– Az túlzás. Néha összefutottunk a lépcsőházban.

– Úgy kinézetre, gusztusos emberpéldánynak tartotta? De legyen őszinte! Derégán bólintott.

– Helyes néni volt, de azért akadtak különös dolgai. Egyszer éjjel kettőkor becsengetett hozzánk, székletfogót kért.

– Székletfogót? Ez váratlan!

– Bocsásson meg, nem kellett volna elmesélnem.

*

A másfél szobás konspirált lakás félszobáját kezdettől fogva raktárnak használták. Lelakoltatott fémlemez ládákból ott tárolták a betelt eseménynaplókat, a jelentéseket, a kérelmek és hivatalos feljegyzések másolatait, a Zorkij apparáthoz kapott filmtekercseket, a tartalék villanyégőket, ott szunnyadt a tönkrement Roxrebel fotótávcső is. Oda dobálták be a felesleges holmit, a törött lábú székeket, az elrongyolódott szőnyegeket, függönyöket, a széthullott Erika írógépet, a kiszolgált háztartási eszközöket. Kidobni semmit nem lehetett, a lakás minden tartozéka leltári tárgynak számított, kivéve Piricske mama lekvárjait, kompótjait és savanyúságait.

A kétezres évek elején Téli Pál azzal állt elő, hogy ideje volna szétköltözni, a maga részéről elege van a kihúzható közös sezlonból. Vállalja, hogy elfoglalja a félszobát, de előbb kellene oda szerezni egy heverőt. Aznap hajnalban éppen munkából tartott hazafelé – éjszakai biztonsági őrnek alkalmazták az Opera utcai mélygarázsban –, látta, hogy a Drót utca környékén dül a lomtalanítás, alig lehetett a járdán elférni. Hazaérve megkérdezte a társát, mit szólna, ha kiürítenék a raktárszobát, és a felesleges holmit lehordanák az utcára.

Piricske a fejét rázta:

– Nem lehet. Bármikor jöhet egy rovancs.

– Ugye, sejtetd, hogy már sose lesz rovancs.

Piricske a falat nézte, mint aki olyat hall, amit nem akar.

– Látom, nem tesz jót a garázs levegője annak a kilúgozott agyadnak – mondta, kicsit kivárt, majd megkérdezte: – Ha mégis úgy alakul, hogy ránk verik a hiányt, fizeted?

– Fizetem! – válaszolta Téli.

Soha nem rovancsoltak a konspirált lakásban, pedig még 1991-ben is egész évben számítottak rá. Ellenőrzést sem kaptak, még Mátyusné Főző Irén hadnagya halála után sem hallgatták ki őket.

Rászánták a délelőttöt, kiürítették a raktárszobát. Csak a három olajzöld szolgálati lemezláda és a halott Roxrebel maradt ott, azokkal Móki kénytelen lesz együtt élni.

Újabb lépcsőfok a romlás mélységeibe.

De volt még lejjebb is!

Mókit a mélygarázsban szedte össze Téli Pál. Maga is meglepődött, milyen könnyen akadt horogra a harmincegy éves elvált nő. Minden este háromnegyed nyolckor érkezett, letette a Suzukiját, és rohant a munkahelyére, a Najima falatozóba. Téli Pál egy ideje már figyelte, eljátszott a gondolattal, hogy mi lenne, ha maga alá gyűrné. Végül a mélygarázs liftjénél leszólította:

– Mondták már, hogy káprázatosan csinos?

Móki nem vette tolakodásnak, ismerte látásból a biztonsági őrt.

– Na, persze. Amennyire egy felöltözött botsáska csinos lehet.

– Botsáska?

– Mindenkinek a botsáska jut rólam eszébe. Nem sértődöm meg, tudom, hogy telitalálat. – Kacéran megbillentette a fejét, hintázott a lófarka.

– Még sose láttam botsáskát – mondta erre Téli. Úgy érezte, ezzel zsákutcába jutott a beszélgetés, de Móki megtalálta a kiutat.

– Ne kábítsuk egymást. Azért bókol, mert le akar fektetni. Megsúgom, nem probléma, imádom az idős pasikat. Maga baromira macsós, tudja? Nem haragszik, hogy ezt mondom?

– Nem haragszom.

– Az a típus, aki fegyvert hord magánál, de ne értsen félre!

– Nőekkel szemben fegyvertelen vagyok.

– Jaj nekem, mindjárt sírva fakadok! – Grimaszt vágott, ettől az orra még jobban megnyúlt, a szeme pedig még nagyobbnak látszott a fekete keretes szemüveg mögött.

Móki 2003 októberében foglalta el a konspirált lakás félszobáját. Piricske Tamás tiltakozott, fenyegetőzött, nem lehet a Banánligetet kuplerájja züllesztetni, ennek törvényszék lesz a vége, sittyre vágják mindkettőjüket hazaárulásért, államtitkok hanyag kezeléséért. Téli Pál legyintett, csak az idioták nem veszik észre, hogy új szelek fújnak. Egyébként pedig azt csinál, amit akar, Piricske nem a főnöke, neki bőven kijár, hogy hatvanegy éves korában elkezdjen élni. Piricske annak idején az operatív osztályról kivezényelt dagadt Mátyusné Főző Irént valahogy elviselte, az mégiscsak elhárítós kolléga volt, ráadásul a szemük láttára halt hősi halált, de Mókival nem békélt meg, elszántan üldözte. Móki szerencsés alkat volt, nem vette a szívére, sőt szórakoztatta, ez csak olaj volt a tűzre. Piricske gyakran tartott rajtautést a félszobában, lehetőleg akkor, ha Móki otthon tartózkodott. Fintorgott, hogy csípi a szemét a kancaszag, kitérta az ablakot. Az orosz remekírók köteteiből épített éjjeliszekrényről kihordta a tányérokat, poharakat, összeszedte a szétdobált cipőket, ruhadarabokat.

Egy alkalommal Móki az ágyban ült, éppen a szürkepenészt kotorta le egy üveg baracklekvárról. Az ágyat belepték az újságok, bonbonos dobozok, papír zsebkendők, arckrémek, tubusok, de volt ott félig megevett zsemle, felbontott halkonzerv és egy falból kiszakadt olvasólámpa is.

– Maga az ágyban zabál?

– Talán tilos?

- Erre nevelték?
- Mégis, hol egyek? Az ágy alatt?
- Az állólámpa ernyőjén odahajított lila melltartó hevert.
- Ez hogy kerül ide? – csippentette fel Piricske.
- Ritkán hordok melltartót, ugyanis nincs mellem. Ezt vegye öniróniának – mosolygott Móki, és a nyakáig felhúzta a hálóingét, hogy megmutassa, miről van szó.
- Piricske kivágatott a szobából, és nekirontott Télinek.
- Csókoltatom a demokráciádat! – kiáltotta harcosan.
- A szexuális forradalmamat nem? – kérdezte Téli Pál.

Vágtatott az irigy idő, a hátán lovagoltak a napok. Beköltözéskor ki gondolta, hogy egy évet töltenek a konspirált lakásban?

És ki gondolta, hogy ráarakódik még kilenc?

A Banánliget kiemelt stratégiai pont maradt, az operatív terv egyik oszlopa, ugyanis a városban aggasztóan fokozódott a röplapozás. A csoportfőnökségen külön nyomozócsoport alakult a guminyomdával készült röplapok készítőinek és terjesztőinek elfogására. A guminyomdát kisiskolásoknak gyártották, minden játékboltban lehetett kapni, bárki hozzájuthatott, így ezen a szalon reménytelen volt elindulni. A készítőkhöz a terjesztőkön át lehet eljutni. Ez sem egyszerű, de előfordulnak az operatív munkát megkönnyítő szerencsés esetek. Porzsolt őrnagy szerint Heller Albert lakása a szocialista államrend megdöntésére irányuló tűzfészek, a belső ellenség fontos bázisa. Piricske és Téli nem tudott róla – nem is tartozott rájuk –, de az őrnagy nappali portyaszolgálatot vezényelt a Drót utcai épület háromszáz méteres körzetébe, de hiába, a körön csak éppen hogy kívül eső egyik telefonfülkében – azon a környéken már harmadszor – ismét találtak negyven darab röplapot ezzel a szöveggel: A KORRUPCIÓT ÉS BÜROKRÁCIÁT CSAK TÖBBPÁRT-ALAPÚ DEMOKRÁCIA SZORÍTHATJA VISSZA, EZÉRT FORRADALOM LESZ! KÉSZÜLJETEK!

A röplap guminyomdával készült, papírja is ugyanaz a famentes írólap volt, mint a korábbiaké. Porzsolt őrnagy megnyitotta a rendkívüli esetekre tartogatott RED-dossziét, és meghosszabbította a konspirált lakásba telepített szolgálatot. Elrendelte, hogy a Roxrebel napközben ne csak Heller Albert lakását, hanem a ház kapuját is figyelje. Abban bízott, hogy horogra akad néhány olyan ellenséges személy, akivel Heller csak a lakása ajtajában vagy a lépcsőházban tárgyal. Fotót akart mindenkiről, aki bemegy a házba, és mindenkiről, aki távozik. A képek birtokában a csoportfőnökség a politikai nyomozó hatósággal karöltve elvégzi az elemzést.

Porzsolt őrnagy mennydörgött a K-telefonba:

– Fingjuk sincs róla, mennyire dörzsölt görények! Persze, nem eléggé! És itt jövünk mi. Mondok egy példát. Ez a Heller sose húzza el a függönyt, pedig megtehetné. Megmondom, miért nem húzza el? Azért, hogy lássuk, az úristentől se fél. Demonstrál, kérem! Értik? Megmutatja, hogy nem rejtőzködik. Még büszke is rá. De! És itt a de, elvtárskám! Akármit csinál, akkor is csak az marad, ami, hiszen maguk is tudják, a gatyából nem lesz balta, akármilyen szűz lány varrta! És ekkor jön a hab a tortára. Sejtik, kikre célok? Maguk a hab, legyenek rá büszkék! Nem is sejtí a kis fasztarisznya, hiába konspirál, még a

segge likába is belenézünk! Maguk néznek bele, mert maguk a belső elhárítás meghosszabbított tekintete. Alkossanak, gyarapítsanak, csapjanak le a nép ellenségeire! Mutassuk meg, hogy hatékonyabbak vagyunk, mint a Komitét Goszudarsztvennoj Bezopasznosztyi!

A következő negyvennyolc órában a portyaszolgálat elkapott egy negyvenhárom éves segéd munkást, aki hatszor hagyta el az épületet és ugyanannyiszor tért vissza, továbbá egy harminc év körüli nőt, aki háromszor fordult. A gyanúsítottakat betuszkolták az elhárítás Gázkészülékek feliratot viselő fehér Ford Sierra kombijába. Árnyékra vetődtek. A segéd munkást a padláson dolgozó ácsmester küldözgette hol felvágottért, hol sörért, hol százás szegért, a nő pedig a nővére három yorkshire terrierjét etette napjában háromszor. A kapu alatt kapcsolták le, a kukákig se jutott el a szennyes alommal. A kutyaszarus zacsóval együtt vitték be.

Ezzel elkezdődtek a letartóztatások.

*

– Akik túljátsszák a húrt, kényszermegoldást fognak szenvedni – szögezte le Porzsolt őrnagy. Belesóhajtott a K-telefonba, mint aki kénytelen beletörődni, hogy csip-csup ügyek szakadnak a nyakába. Lassan kezdte, aztán ordításig hergelte magát. – Földugó, ugye? Híjjjj! Na meg expander, a leborult kurva életbe! Jön hozzám a pattanásos kis fasztaliga hadnagy az ellátóktól, hogy expander nincs raktáron. Látom a pofáján, hogy mindjárt elröhögi magát. Én meg zokogok, elvtárskám! A hajam tépem, hogy a marxista jóisten kúrja fejbe magukat a kőtáblájával! Minek a földugó? Hogy ne hallják a saját hülyeségeiket? És az expander? Kaptak olyan parancsot, hogy izmosodjanak? Ez a lista jobban felbaszta az agyamat, mint a Szent Jobb körmenet!

Ezúttal két futár érkezett, Birizdó magával hozta Suprik Ákost, a mezőgazdasági elhárítástól átvezényelt kezdő ügynököt, de még így is háromszor fordultak, mire az ellátmányt felcipelték a Banánligetbe. Ösvénnyé szűkítették az előszobát a felhalmozott lemezládák és barna hullámpapír dobozok. Birizdó átvette a napi jelentést, a filmtekercset, a fejével intett Supriknak, hogy végeztek, indulás vissza, ám a nyakigláb, nyúlképű férfi szemé tágra nyílt, légszomj kínozza, a homloka látványosan gyöngyözött, két tenyerét a mellkasára szorította és a földre rogyott. A többiek megrökönyödve figyelték, mint valami nagy szabású színészi alakítást. Suprik nyilván mindjárt fel fog állni, és meghajol.

– Sima infarktus – mondta kisvártatva Téli Pál.

Mérlegelték, mi a teendő. Orvost nem hívhatnak a konspirált lakásba, mentőt igen, de csak akkor, ha a beteget előbb kiviszik a körfolyosóra, ami viszont a belső elhárítás szabályait tekintve abszurdum, hiszen az egész ház összevevődne a látványosságra, ez pedig maga az önleleplezés, száz szemtanú előtt.

– Várhatott volna még egy kicsit – bosszankodott Birizdó. – Innen a kéz- és gépíróminta irattárba kellene mennünk, onnan a belügybe, aztán vissza a csoportfőnökségre. Vannak napok, amikor földig lóg az ember nyelve. Az infarktus nem a mi kompetenciánk. Felhívom az őrnagy elvtársat.

A K-telefon a két ablak között állt, a virágtartón. Birizdó még a kagylót sem emelte fel, amikor Suprik feltápászkodott, idegesen nyeldekelt, úgy járt az ádámcsutkája, mint egy dugattyú.

– Feltámadt! – csodálkozott Piricske, és megint tikkelt.

Suprik kifújta magát, a ruháját porolta, olyan gondosan, mintha homokban fetrengett volna.

– Pánikbetegség – közölte, és szerényen elmosolyodott. – Ez az én nagy keresztem.

– Most akkor mi van? Meggyógyult? – kérdezte Téli.

– Ez az, kérem. Soha nem gyógyulok meg.

– Na, ide hallgasson, Suprik! – mondta Birizdó. – Velem ezt utoljára játszotta el, világos? Szedje össze magát, nem a cirkuszban vagyunk! Ha beteg, menjen orvoshoz. – Megnézte az óráját. – Máris csúszunk húsz percet a hülyesége miatt!

– Egy pillanat, tisztázzunk valamit – szólt Piricske. Harciasan Suprik elé állt.

– Ragályos a maga pánikja? Mert nem szeretnénk elkapni. Mi a belső ellenség kiszűrésén dolgozunk, nem volna jó munka közben habzó szájjal fetrengegni.

– És az órnagy elvtárs tud arról, hogy maga pánikban van? – csatlakozott Téli Pál.

– Bajtársaim – búgta szeretettel Suprik. A karját kitérte, mintha mindenkit meg akarna ölelni. – Álljatok mellém. Ebből hagyjuk ki az órnagy elvtársat. Kár ilyesmivel idegesíteni.

Délutánig szétpakolták az ellátmányt, közben folyamatosan ettek, három nap után végre volt mit. Két nagy hullámpapír doboz érkezett tele konzervekkel. Egymás után melegítették a rizses lecsót, a töltött káposztát, a pincepörköltet, a zöldséges aprópecsenyét. Kétszersültet ropogtattak hozzá, kaptak belőle tizenöt csomaggal. Vázából itták rá a vizet, mert poharat, csészét nem küldtek, de lábast se, amiben melegíteni lehetne. Sebaj, bevetették a fürdőszobában talált kézmosó lavórt. Vállfával kevergették benne az ételt.

Este hétkor eljött a váltás ideje, Téli Pálnak kellett volna a Roxrebelhez ülnie, de betegre ette magát, lefeküdt a sezlontra és percek alatt elaludt. Piricske folytatta a szolgálatot, azonban Télibe az éjjel egy órakor esedékes váltáskor sem lehetett életet verni. Mélyen aludt, álmában nyekergett és jajgatott. Piricske maradt a helyén.

A megfigyelt lakásban eseménytelenül telt az éjszaka. Heller Albert egyedül töltötte az estét. Valószínűleg tévét nézett, fények ugráltak a szoba belső falán. Éjfél felé villanyt gyújtott, de nem került a Roxrebel látóterébe. Fél óra múlva átment a szobán, pizsamában. Később visszatért, leült az asztalhoz, olvasott, közben jegyzetelt.

A szomszéd lakás perverze szabadnapot tartott. Egy emelettel alatta atlétatrikós láncdohányos könyökölt a nyitott ablakban, ütemesen dobolt a párkányon, odabent nyilván zene szólt. Az első emeleten pongyolás nő állt háttal az ablaknak. Gesztikulált, mintha zenekart vezényelne. Talán veszekedett valakivel. Aztán a fejét fogta, és kirohant a képből. Tőle balra, a harmadik ablak mögött vénasszonyt kísértek át a szobán. Fölötte fiatal házaspár beszélgetett a nyitott ablakban, közben valamit ettek, a végén lehúzták a rolót. A következő lakásban tréningruhás idős férfi látszott, magyarázott valakinek, aki a takarásban állt, aztán lehajolt, egy billet emelt fel, és kiment.

Piricske eddig szabad szemmel figyelt, most ráhajolt a keresőre. Odaát Heller Albert ekkor már az asztal mellett állt, műanyag dobozt tartott a kezében.

A címkéjét tanulmányozza. Klatty, egy fotó. Lefeszegeti a doboz fedelét, bele-szagal. Klatty. Piricskén átfut a kízó gondolat, hogy amíg a többi lakást néze-gette, elmulasztott valamit. Például a látogatót, aki a műanyag dobozt hozta.

Reggel, a hét órai váltáskor megborotválkoztak volna, ha van mivel, de hiába szerepelt a listán, nem találtak villanyborotvát az ellátmányban. Tükörbe néztek, látták, hogy bármelyik kivert kutya jobban fest, mint ők. Téli Pál ettől olyan ideges lett, hogy életre keltek a hátán a dorozsmák, nem győzött az ajtó-félfának dörgölőzni.

– Festék! – pattintott az ujjával Piricske. – Festék lehet abban a műanyag dobozban!

– Ez a Heller szokott festeni? – kérdezte Téli.

– Nyomdafesték, te süket barom! Stencilgéphez!

*

Nem sokkal Piricske fateknós álma után Téli Palinak is felhabzott az agya. A habzást az váltotta ki, hogy rászokott az olvasásra. A főcsoportfőnökség – jutalmul és művelődési célzattal – orosz remekírók műveiből összeállított kis könyvtárral lepte meg őket. A jutalom azért járt, mert a Roxrebel felvételei alapján letartóztatták Heller Albert lakásának három gyakori látogatóját, aztán néhány napra rá egy negyedik férfit is nyakon csíptek. Az illető nem vette észre, hogy követik, elvezette az elhárítást egy külvárosi zöldségbolt raktárában mű-ködő szamizdat-elosztóhoz. Pocsár őrnaggyal madarat lehetett fogatni.

Piricskét nem érdekelték az orosz remekírók, Téli Pál azonban a szolgálaton kívüli órákban falta az orosz remekírókat. Átrobogott Turgenyev, Szaltikov-Scsedrin, Dosztojevszkij, Nyekraszov és a többi orosz klasszikus munkáin. Vonzó lett számára az orosz élet, gyakran fantáziált arról, hogy téli reggelen medvebundában ül valamely távoli dácsa teraszán a szamovár mellett, teázás közben figyeli az úton csilingelő lovas szánokat, és név szerint ismeri a ház körül dolgozó muzsikokat. Eljutott Csehovig, és első olvasásra beleszeretett *A 6-os számú kórterem* című novellába. Sokszor elolvasta, és egyre erősebb meggyőződésévé vált, hogy a történet róla szól. Ekkor következett be a habzás. Üldözési mániája lett, mint Ivan Dmitrics Gromovnak. Akkoriban a szomszéd-ban, Lipót Erzsébet hegedőoktatónál egymásnak adták a kilincset a tanítvá-nyok, vizsgára készültek, hol Johann Schulz Bölcsődala, hol Leclair Menüettje szólt, néha pedig Lipót tanárnő vezényszavai szakították meg az idegtépő nyervákolást. Piricske vattát dugott a fülébe, Téli azonban kijelentette, hogy lélektani hadviselés folyik ellenük, az ellenség tudomást szerzett a konspirált lakásról, és hegedüléssel akarja őket kifüstölni. Üldözési mániája akkor ért a csúcra, amikor meggyőződésévé vált, hogy nem ők figyelik Heller Albertet, hanem Heller őket.

– Küszöbön a vég, kedves Andrej Jefimics – nyekeregte Piricskének, akit a nehéz napokban Ragin doktorral tévesztett össze.

Piricske egy darabig titkolta Téli betegségét, végül mégis tájékoztatta Por-zsolt őrnagyot. Másnap a futárral érkezett a csoportfőnökség orvosa. Megállá-pította, hogy Téli Pál influenzás, lázas állapotban félrebeszél. Gyógyszert adott neki, betegállományba vette. Piricske egyedül tartotta a frontot, hatóránként önmagát váltotta a fotótávcső mögött. Amikor már harmadik napja nem aludt,

a vécén ülve elszenderedett, ledőlt az ülőkéről, és csúnyán beverte a fejét a falba. Ismét jött az orvos, enyhe agyrázkódást diagnosztizált, könnyített munkát javasolt. Porzsolt órnagy ismét a helyzet magaslatán állt, kiségitőt vezényelt a konspirált lakásba. Mátyusné Főző Irén hadnagy katonai hátizsákkal érkezett, és rögtön átvette a parancsnokságot. Kolbászos lencsefőzelék konzervet melegített, megette, utána röpgyűlést hívott össze. Felhívta a figyelmet arra, hogy a konspirált lakáson belül is konspirálni kell, mert az ellenség ébersége nem ismer határokat. Este a kivilágított ablakban félmeztelenre vetkőzött, majd hosszan ölelkezett Piricskével. Mindezt azért, hogy elaltassák a célszemély, vagyis Heller Albert esetleges gyanakvását.

– Bátran markold a csöcsöm, elvtárs, mert ez most nem csöcs, hanem taktikai eszköz! – parancsolt rá Piricskére, akinek nem sok kedve volt markolni, nem tartotta vonzónak az áporodott illatú asszonyt. A hasán hurkákba rendeződött a háj, a nyakán szemölcsök tanyáztak, a csöcsei sem voltak egyformák, a bal oldali hosszabban, teltebben csüngött és soralátétnyi bimbó sötétlett rajta.

Téli Pál a virágállvány melletti vackáról figyelte a jelenetet, és hiába kínoztta fájdalmas és szűnni nem akaró merevedés, rádöbbsent, hogy Mátyusné Főző Irént azért küldték, hogy Piricskével összefogva őt diliházba juttassák.

– Hallgass ide, Andrej Jefimics! Átlátok a szitán. Tudom, miben sántikáltok azzal a dagadt vidéki fogadósnéval. Ki akartok nyírni – vádolta meg Piricskét másnap hajnalban, miközben Főző Irén a konyhában leterített hálósáokban ébredezett. – Lehet, hogy sikerülni fog, de elárulom, ti is nyakig ültök a meleg szarban. Innen sose eresztenek ki bennünket, galambocskám!

– Galambocskám? Ezt nekem mondtad?

– Neked. Legalább most ne játszd a hülyét, amikor a halálomon vagyok! – Téli Pál lehunyta a szemét, légszomj kínoztá. – Elcsüggedtem. Oda a bátorságom. Gyáva lettem és tehetetlen, ami méltatlan egy Gromovhoz.

Piricske úgy ítélte meg, hogy a beteg állapota súlyosbodott, magasra szökött a láza, de képtelen volt a gyógyszert belediktálni. Téli Pál rúgkapálva tiltakozott, attól félt, meg akarják mérgezni. Végül Főző Irénnel lefogták, és lenyomták a torkán a lázcsillapítót.

*

Bocsánat, most a csapos közbeszól!

A csapos pedig én vagyok, Várkonyi Kata, dokumentumfilmes. Nyilván nem sokan ismernek. Röviden annyit, eddig három munkám került a nyilvánosság elé, mérsékelt sikerrel. Az első a bérnyaságról szól, a második a közel-keleti csodaorvosokról, a harmadik pedig az önkéntes szegénységről, olyan emberekről, akiknek millióik vannak, de minden fillért sajnálnak önmaguktól. Ugye milyen beteges és röhejes? A legelső tervem – eddig talán a legígéretesebb –, sajnos nem valósult meg. Kudarcs ez akkor is, ha nem rajtam múlt, hanem Ecsedi Gyulán, aki faképnél hagyott. Ecsedi Gyula még a szocializmus éveiben szökött ki az országból, Párizsban telepedett le. A rendszerváltozás után hazatért, kereste a múltját, kereste a kapaszkodókat, ismét gyökeret akart eresztetni, de minden fronton becsődölt. Rohant vissza, inkább már önmaga elől, de nem Párizsba, hanem Oránba. Arab mosodás lett belőle. Mindegy, hosszú történet... A repülőterről még felhívott, el akart búcsúzni. Azt mondta, annyit haszna lett a

honvágyból, hogy megtanult megbékélni a bukással. Sokat gondolkozom ezen a mondaton, és mindig libabőrös leszek tőle.

És most a negyedik filmemről. Van abban valami misztikus – maradjunk annyiban, hogy a véletlen önmagában is misztikus –, hogy ezt a történetet is Ecsedi Gyulának köszönhetem. Nem biztos, hogy jó előjel, majd meglátjuk. Tavasszal kezdeném a forgatást.

Azt kérdezik, hol itt a véletlen? Elmondom.

Másfél évvel ezelőtt késő este a Najima falatozóban kötöttem ki, nem volt kedvem hazamenni. Szemerélt a hideg eső, ami amúgy is a melankólia melegágya, én pedig némi szerelmi bánatot próbáltam evéssel enyhíteni, de ez most nem tartozik ide. A személyzet záráshoz készülődött, már a konyha se működött, csak mézes daradesszertet, azaz magrud el-asselt tudtak adni. Kitűnő édesség, csak ajánlani tudom. Vendég sehol, a felszolgáló ráért velem foglalkozni, megkérdezte, ízlik-e a magrud el-assel, mert neki az a kedvence, sokszor otthon is elkészíti. Egyébként az arab konyha a gyengéje, azon belül is az algériai. Érdekelt, miért, talán Algériában élt? Azt válaszolta, nem élt ott, de komolyan szó van róla, hogy kitelepül, munkája is lenne, talán jobb, mint ez. Miért éppen Orán? Az anyukája unokatestvérének a fia ott lakik, mosodát vezet az arab feleségével.

– Úristen, ugye nem a Gyuláról beszélsz? – szaladt ki a számon, de magam se hittem, hogy létezik ekkora véletlen, vagy nevezzük inkább csodának. Kapaszkodjanak meg, létezik! Úgy meglepődött, hogy belevörösödött, és letegezett.

– Ezt nem hiszem el, tényleg Gyulának hívják, talán ismered?

– Ismerem – mondtam –, nagyon jól ismerem.

– Mindent tudni akarok róla – mondta, leült az asztalomhoz, és megragadta a kezem.

Így ismerkedtem meg 2003 októberében Porpáci Mónikával, a rövid hajjú, fiús, nyurga lánnyal, az egyetlen emberrel ebben a milliós városban, akit vérségi kapcsolat fűzött Ecsedi Gyulához. Őszinte volt velem, ami a szívéen, az a száján. A következő hetekben gyakran találkoztunk. Ahogy megismertem az életét, körvonalazódni kezdett a negyedik filmem. Nem róla szólna, hanem a Banánligetről, és két különös lakójáról. Porpáci Mónika – azaz Móki, hiszen mindenki így ismerte – akkoriban a Banánligetben lakott. Felszedte és hazavitte őt az idősebbik sasszem, a kopasz Téli Pál. Ha megnyerte, hadd vigye – mondta erre viccesen Móki. Az élet íratlan szabályai nem igazán érdekelték, másképpen működött, mint a többség.

A Banánliget fedőnevű lakásban két ügynök lakott, a belső elhárítás két hétpróbás, addigra már levitézlett tagja, akikről a rendszerváltoztatáskor egyszerűen elfeledkeztek. Egy évem ment rá, megkerestem a még elérhető szereplőket, a fül- és szemtanúkat, az érintetteket, volt, akinél teljes napokat töltöttem. Majdnem mindenki kötélnek állt, szívesen meséltek az akkor történetekről, sokszor ide-oda csapongva, ahogy az emlékezet összeszededegeti a cserépdarabokat. A végére összeállt ez a kétségtelenül groteszk, de azért tragikus történet, amelyben a napnál világosabban ragyog fel a kilencvenes évek... mije is? Szelleme? Színe, szaga? Nem az én tisztem megmondani.

Mire a felkészüléssel odáig jutottam, hogy nagyjából minden együtt van, kezdődhet a forgatás, történt valami.

Egy férfi keresett telefonon, találkozóra hívott másnap délutánra, a katonai temetőbe. Csak a hősi halottak hallják majd, amit beszélünk – biztatott derűsen, talán ezért nem éreztem fenyegetőnek a randevút. A nevét nem mondta meg, azt se, miért akar találkozni, de célzott rá, saját érdekem, hogy ott legyek. Elmentem, persze. Borotvavíztől illatos vénember várt rám, elegáns sötét öltönyt viselt, hozzá fekete kalapot. Jóságot és megfontoltságot láttam az arcán, szüntelen félmosoly kíséretében. Úri modorához nem fért kétség, ráadásul szívhez szóló, meleg hangon beszélt, igaz, keveset. Figyelmeztetett, ha nem akarom megütni a bokámat, felejtsem el a filmet, töröljem ki a fejből a Bánánligetet, és mindenkit, akinek köze volt hozzá. Erre aztán nem számítottam.

– De miért? – szakadt ki belőlem.

Kedvesen a két tenyerébe fogta a kezem, tekintetét a magasba emelte.

– Miért kék az ég? – kérdezte.

– Mit jelent, hogy megüthetem a bokámat, talán fenyeget?

– Eszemben sincs egy ilyen kedves lányt fenyegetni, csak udvariasan megkérem, hogy a laptopot, amin a hangfelvételeket tárolja, holnap, ugyanebben az időben hozza el, és adja át nekem.

– Na, ne vicceljen! És ha nem adom?

– Annál magának több esze van, angyalka, nagyon remélem.

– Meg tudja akadályozni, hogy innen egyenesen a rendőrségre menjek?

– Ó, csak tessék, egész nyugodtan, de vigyázzon az átmenésnél, annyi gyalogost ütnek el mostanában, hogy a fele is sok!

VÁNDOR